

*Горлівський навчально-виховний комплекс
„ЗОШ I-III ступенів № 12
– багатопрофільний ліцей”*

Розробки уроків з позакласного читання для 5 класів

*м. Горлівка
2010*

*Горлівський навчально-виховний комплекс
„ЗОШ I-III ступенів № 12
– багатoproфільний ліцей”*

Розробки уроків з позакласного читання для 5 класів

*м. Горлівка
2010*

автор: Дейна Н.М., вчитель української мови та літератури

рецензент: Солдатова Є.М., керівник філологічної кафедри ГНВК „ЗОШ I-III ступенів № 12 – багатoproфільний ліцей”

„Розробки з позакласного читання для 5 класу” – розробки уроків з позакласного читання з української літератури для вчителів 5 класів

Шановні колеги!

Сучасні діти читають вкрай мало, особливо „за власними інтересами”, обмежуючись „програмовими” творами. А людина, котра мало читає, не тільки погано володіє технікою читання. Зазвичай вона не вміє слухати, викладати власні думки.

Цей посібник містить цікаві, оригінальні уроки, які не лише допоможуть учителю реалізувати власні творчі задуми, а й спрямовані на формування активного читача. В структурі розроблених уроків передбачаються умови вільного обміну думками, вираження власного ставлення до обговорюваних тем, що спонукатиме школярів до роздумів, залучатиме їх до уважного, вдумливого читання тексту.

Він стане в нагоді вчителям загальноосвітніх шкіл, допоможе якнайліпше підготуватися до уроків позакласного читання з української літератури.

Тож успіхів вам, колеги!

Зміст

1. *Українська героїко-фантастична казка
„Красний Іванко і заляте місто”*
2. *Олена Пчілка. «Збентежена вечеря».*
3. *Твори про історичне минуле нашого
народу. Олександр Олесь «Половці й
Отрок».*
4. *Василь Симоненко. «Подорож у країну
Навпаки».*
5. *Валерій Шевчук «Панна квітів».*

Тема: *Українська героїко-фантастична казка
«Красний Іванко і закляте місто».*

Мета: на основі казки дослідити життєві випробування героя, вчити розрізняти добро і зло; стимулювати учнів до роздумів над важливим життєвим вибором; формувати високі етичні ідеали; виховувати сміливих захисників України.

Обладнання: виставка збірок народних казок, ілюстрації до казок.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, народознавство.

ХІД УРОКУ

Добро запали в нас, Пане!
Хай в людях гнів перестане!
Посій любов - хай зародить,
В крові ніхто хай не бродить.

Л. Баранович (переклад В. Шевчука)

I. Основний зміст роботи.

1. Вступне слово вчителя.

Любі друзі! Вирушаємо в дорогу! Якою вона буде - легкою тяжкою, цікавою чи нудною, залежатиме від нас. А друзі пізнають саме в дорозі.

2. Словникова робота.

1) Пояснення слів і висловів.

Калач - білий хліб особливої форми, випечений із крученого й переплетеного тіста.

Зарубати на носі - добре запам'ятати.

Мовчав як риба - не промовив жодного слова.

2) Побудова синонімічних рядів.

Красний, гарний, хороший, добрий, гожий, файний, ладний, любий, милий, красивий, приємний, прекрасний, славний, чудовий.

Легінь, парубок, молодий чоловік, юнак, молодик, парубійко, парубота.

Мужній, стійкий, хоробрий, відважний, сміливий, рішучий.

Розмова, бесіда, балачка, розповідь, мова.

3. Гра «Бліц» за текстом казки «Красний Іванко і закляте місто»

Гру проводить учитель. По черзі звертається до дітей із запитаннями. Відповідь учні мають дати одразу ж, не обдумуючи. Якщо учень відповідає неправильно або не знає відповіді, то право відповіді переходить до наступного. Правильна відповідь приносить 1 бал.

Запитання:

1. За що віддала жінка те, про що не знала? *(За велике багатство.)*
2. Що було в хаті, коли жінка повернулася з міста? *(Повно грошей, усякої їжі.)*
3. Чому засмутилася жінка? *(Бо продала ненароджене дитя.)*
4. Чого боялася мати? *(«Прийде той чоловік і забере найдорожче».)*
5. Якого дня мав прийти той чоловік? *(Не було домовлено.)*
6. Кого народила жінка? *(Хлопчика.)*
7. Ім'я хлопчика *(Іванко.)*
8. Про що запитав син у матері? *(Чому мати плаче.)*

9. До кого пішов за порадою хлопець? *(До Діда-всевіда.)*
10. Назва проклятого міста? *(Проїм.)*
11. Скільки буде років хлопцеві, коли за ним прийдуть щезники? *(20.)*
12. Яку пораду дав дід? *(Не вести бесіди.)*
13. У якій подобі були чорти? *(У подобі великих панів.)*
14. Куди віднесли хлопця чорти? *(На чортівську гору.)*
15. Що робили з Іваном чорти? *(Били палицями та нагаями.)*
16. Куди спускався хлопець-неборак з гори? *(До проклятого міста.)*
17. Який колір заклятого палацу? *(Чорний.)*
18. Що принесла панночка Іванові? *(Калача.)*
19. Від кого Іван дізнався, що місто під прокляттям? *(Від панночки.)*
20. Які слова додали Іванові хоробрості? *(Будь мужнім.)*
21. Скільки днів тривало Іванове випробування? *(Три.)*
22. На який день зникла темрява? *(На четвертий.)*
23. Хто зняв прокляття з міста Проїма? *(Іван.)*
24. Кого покликала біла дівчина, щоб лікував Івана? *(Лікаря.)*
25. Якою маззю змастили Івана? *(Цілющою.)*
26. У кого закохався Іван? *(У принцесу.)*
27. Кого хотів покликати на весілля юнак? *(Матір.)*

28. Яким транспортом добиралися молоді до матері?
(*Чарівною каретою.*)
29. Про кого кажуть «чиста душа»? (*Про Івана.*)
30. Чи обдумала жінка свої дії? (*Ні.*)
31. Хто розплачується за дії жінки? (*Син.*)
32. Чи мудро вийшов з цієї ситуації син? (*Так.*)

4. Дослідження (робота в групах).

а) Як Іванко стає царем?

Дитинча → гарний хлопчик Іванко → гарно

вчиться → юнак →
вчиться, набирається
мудрості → молодий
господар → 20
років → витри мує
великі випробування
→ цар.

- Чи легко Іванко
став царем? (*Ні.*)

*Життя і смерть були поряд. Лише знання,
мудрість, терпіння подолали зло.*

б) Випробування на життєвому шляху Івана.

1-ша ніч. Сікли нагаями.

2-га ніч. Прив'язали до олов'яно-сірої лавиці, шмагали
залізними палицями; мало не вмер.

3-тя ніч. Прив'язали до залізно-сірої лавиці, шмагали
вогняними нагаями; напівмертвий.

- Хто допоміг хлопцеві знести тяжкі випробування?
(*Мати, Дідо-всевідо, дівчина, лікар.*)

- Чи маємо ми життєві випробування? Чи по силі
вони нам? Як їх зносимо?

Висновок: життя прожити - не поле перейти.

5. Творча робота.

*Учні дають порівняльну характеристику світлого і
темного казці. Оформлюють таблицю.*

Ніч	День
Бідність	Велике багатство
Темінь	Світло
Чорне	Біле
Зло	Добро
Якийсь чоловік (нечистий)	Жінка
Чорт	Хлопчик
Чорти в подобі панів	Дідо-всевідо
	Лікар (здоров'я)

Добір кольорової палітри до таблиці:

- Яким кольором зобразимо ніч? Темінь? Чорне? Зло? Нечистого? Чорта? Велике багатство?
(Учні все розфарбовують.)

Учитель. Вийшло дві життєві дороги. Одна - чорна, а друга - біла. Чорна дорога широка, а біла - вузька.

Що ви оберете? Чому?

Якою дорогою в житті хотіли б іти? Чому?

II. Підсумки уроку, оцінювання результатів роботи учнів.

- Що дало Вам прочитання казки «Красний Іванко і закляте місто»? (Казка вчить, як на світі жити.)
- Чому треба спершу думати, а тоді робити?
- Які риси характеру Івана вам сподобались? Як складеться сімейне життя молодого царя?

III. Домашнє завдання.

Написати продовження казки «Красний Іванко і закляте місто».

Тема: *Олена Пчілка. «Збентежена вечеря».*

Мета: викликати інтерес до самостійного читання художньої літератури; розвивати навички добору книг для читання, їх оцінювання, знаходження зернин мудрості, які можуть знадобитися в житті; розширювати кругозір учнів; виховувати почуття людської гідності, любові і пошани до близьких.

Обладнання: портрет письменниці, збірка творів, ілюстрації до творів, читацькі щоденники; таблиця родинних назв.

Теорія літератури: оповідання, тема, анотація, каталог.

ХІД УРОКУ

I. Мотивація навчальної діяльності.

Повідомлення теми й мети
уроку

II. «Мовленнєва розминка»

III. Перевірка домашнього завдання.

Огляд	читацьких
щоденників;	зачитування
найцікавіших	записів,
презентація	улюблених
книжок.	

IV. Основний зміст роботи.

1. Слово вчителя.

Коли ви зайдете до бібліотеки, то побачите ціле море книг. Усі їх перечитати не може жоден учень. Отже, треба вибрати найцікавіші. А як же це зробити? У цьому допоможуть анотація (короткий зміст) на

перших сторінках чи обкладинці книги, її заголовков, ілюстрації, побіжне перелистування.

Знайти книгу на якусь певну тему допоможе каталог - список книг. Каталоги бувають тематичні (добірка на якусь тему) та алфавітні (за прізвищами авторів).

Щоб бути всебічно розвинутою людиною, слід читати книги на різні теми, різних жанрів (казки, вірші, оповідання, повісті). Книги слід добирати відповідно до свого віку (на це є вказівка під головком).

2. Аналіз читацьких інтересів учнів.

(За бібліотечними формулярами учнів; відзначення найкращого читача.)

3. Слово вчителя.

Ми продовжимо наше знайомство із творчістю Олени

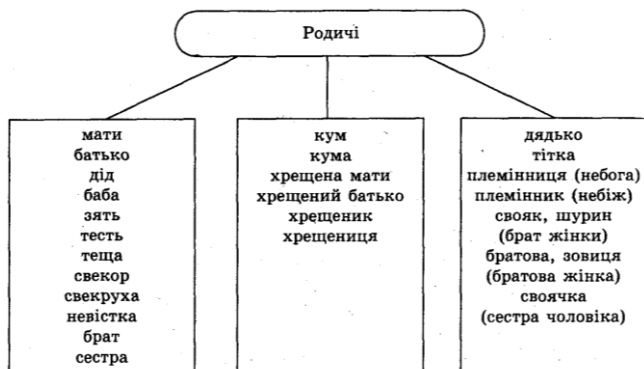

Пчілки й поговоримо про оповідання, прочитане вами, самостійно, - «Збентежена вечеря». Спочатку пояснимо назву твору, дібравши до слова **збентежена** синоніми (*зіпсована, неспокійна,*

потривожена, сполохана).

- Чи про звичайну вечерю йдеться у творі? (*Про святую вечерю, вечерю на Свят-вечір.*)

В оповіданні згадується багато родинних назв. Пояснимо їх,глянувши схему.

4. Гра.

Створюється 2 команди. Спочатку одна команда ставить питання за змістом оповідання другій, потім навпаки (до п'яти питань).

5. «Займи позицію».

- На чиєму ти боці і чому?

Омелько	Пані	Панські гості	Матір Омелька
захищав свою гідність і гідність родини, селян (народу)	добре ставилася до селян, любила просту кутю, підтримувала звичаї	захищали свої привілеї; проти них вчинений, хоч і невеликий, але злочин	дотримується звичаїв, цінує доброту; закликає до вспрощення

6. Евристична бесіда.

- Про які події йдеться в оповіданні? (Про селянські заворушення у революцію 1905-1907 років.)

- Значення яких слів ви для себе не з'ясували?

- Що запам'яталося і вразило найбільше? Чому?

- Яка тема оповідання? Який епізод можна вважати кульмінацією твору?

- Прокоментуйте висловлювання панських гостей про імена селян.

- Що таке кутя? Що «біле» пані не захотіла їсти?
(Рис.)

- Яка, на ваш погляд, основна думка твору?

V. Закріплення знань, умінь і навичок.

Марійка Допитлива зайнялася серйозною справою: складає кодекс неписаних моральних законів, які в художній формі висвітлені в оповіданні. Допоможіть їй.

Кодекс неписаних моральних законів.

- 1. Любити батьків, родичів, піклуватися про них*
- 2. Шанувати старших*
- 3. Не втрачати своєї людської гідності й не принижувати інших*
- 4. ...*

VI. Домашнє завдання.

Підготувати своє родове дерево, цікаві розповіді про своїх рідних (на урок повторення в кінці року).

VII. Підсумок

Тема: *Твори про історичне минуле нашого народу. Олександр Олесь «Половці й Отрок».*

Мета: вчити аналізувати самостійно прочитані твори; формувати стійку читацьку допитливість, розвивати інтерес до самостійного читання; виховувати почуття патріотизму і гордості за свою Батьківщину.

Обладнання: книга: *Шабельникова Л. П.* Українська література. Книга для додаткового читання у 5 класі. - К.: Грамота, 2005.

Теорія літератури: епітети, порівняння.

Міжпредметні зв'язки: історія, українська мова.

ХІД УРОКУ

Історія – це пам'ять народу,
його свідомість і совість,
засіб самоочищення,
виховання прийдешніх
поколінь.

З журналу

I. Повідомлення теми й мети уроку.

- Творів на історичну тему написано дуже багато, і кожний з них по-своєму цінний. Ви, безперечно, читали чимало, а нині ми попрацюємо ще над одним - віршем Олександра Олеся «Половці й Отрок».

II. Повторення вивченого.

1. Комбіноване читання статті про Олександра Олеся (*Шабельникова Л. П.* Книга для додаткового читання з української літератури у 5-му класі. - К.: Грамота, 2005. - С. 110-111).

Олександр Олесь
(1878—1944)

2. Бесіда.

- Що нового дізналися зі статті про письменника?
- Які твори Олександра Олеся ви вивчали?
- Про що вони розповідають?
- Перекажіть твір чи епізод, який вам запам'ятався? Поясніть, чому.

III. Вірш «Половці й Отрок».

1. Словникова робота.

Перед читанням твору вчитель пояснює значення невідомих слів.

Отрок - хлопець-підліток, у творі – ім'я хана.

Половці - тюркський кочовий народ, який у XI-XIII ст. населяв степи між Дунаєм і Волгою.

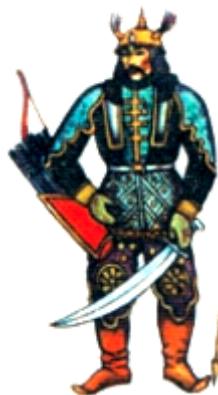
Євшан-зілля - степовий запашний полин.

Шалені коні (мчать щодуху) - дикі коні.

2. Читання твору підготовленими дітьми.

3. Аналіз тексту.

- Хто руйнував наш край? (*Половці.*)
- Що робив половецький дикий хан? (*Топтав ниви, палив села.*)
- Знайдіть у тексті опис хана Баняка. Зачитайте його. Чому, на вашу думку, автор зображає хана саме таким?
- Хто розбив у бою військо хана? (Володимир.)
- Кого Володимир узяв у полон? (*Сто князів.*) А згодом? (*Отрока подужав.*)

- Де живе Отрок? (*В Україні.*) Що з ним трапилося? (*Забув рідний край і звичаї.*)
- Коли і кого шлють посланцем до бранця? (*Після смерті Володимира Мономаха послали співця.*) Чому саме співця? (*Уособлює мудрість, розум, традиції, народну пам'ять.*)
- Хто послав посланця? (*Рідний брат бранця.*)

4. Творча робота.

Утворіть ланцюжок, за яким відбулося повернення отрока.

(Слова → сумна пісня → євшан-зілля.)

5. Читання за особами.

Розмову співця з Отроком учні читають за особами (*автор, співець, Отрок.*)

6. Гра «Будівничий».

Зі словами **Батьківщина, пісня, життя, слово** складіть речення (слова можна записувати в довільному порядку, змінювати за родами, числами, відмінками, утворювати від них інші частини мови, можна додавати прийменники, сполучники та частки).

Наприклад: **Батьківщина піснею, словом житиме.**

Життя Батьківщини - слово і пісня.

Живи, Батьківчино, і в пісні, і в слові!

Слова «Батьківщина» і «пісня» - живі.

IV. Бліц-опитування.

Вчитель запитує, учень, на якого він вкаже, з місця (не підводячись) відповідає.

1. На кого нападали половці? (*На селян.*)
2. Чий край руйнували половці? (*Наш.*)

3. Чого не мав хан Баняк? (*Тіла.*)
4. Як звали князя, який без перепон розбив військо хана? (*Володимир.*)
5. Скільки князів було взято в полон? (*100.*)
6. Кого прислали до бранця? (*Співця.*)
7. Хто з рідні намовив посланця? (*Рідний брат бранця.*)
8. Чим співець повернув пам'ять Отрока? (*Євшан-зіллям.*)
9. Що прокляне Отрок? (*Неволю.*)
10. Хто повернувся в останні дні до нас? (*Багато отроків.*)

Висновок: в останній строфі автор мав на увазі, що до України, її народу, звичаїв, традицій повернулося багато синів і дочок, які колись, як і половецький хан Отрок, забули свою землю.

V. Хвилинка-тренування.

Тренуємо пам'ять, пригадуючи прислів'я та приказки про рідний край.

Інший край - інший звичай.

За рідний край і життя віддай.

Де рідний край, там і під ялиною рай.

До свого краю кожного чоловіка тягне.

За своїм краєм серце болить.

Рідний край - земний рай.

Свій край - як рай, а чужа країна - як домовина.

Кожному мила своя сторона.

У чужій стороні не так і сонце світить.

Людина без вітчизни - як соловей без пісні.

VI. Практикум з теорії літератури.

У тексті твору шукаємо художні засоби.

Епітети: степ зелений, стелі неоглядні, шалені коні,
простори степові, пісня - вільна, дика, степова...

Порівняння: мов з серця вирвав, як цілющою водою,
наче пташка з клітки, стояв, як камінь.

VII. Підсумки уроку, оцінювання результатів роботи учнів.

- Що нового дізналися на уроці?
- Чи зацікавив вас твір?
- Навіщо, вашу думку, читати твори на історичну тему?
- Чи повинен громадянин України бути патріотом? Навіщо любити свою землю?
- Байдужість - це добре чи погано? Чому?

VIII. Домашнє завдання.

Прочитати повість С. Васильченка «Широкий шлях».

Тема: *Василь Симоненко. «Подорож у країну Навпаки».*

Мета: вчити через казкові образи відчувати слово з його найтоншими відтінками; розвивати мовлення, мислення, естетичні чуття; виховувати любов і повагу до рідних і близьких людей.

Теорія літератури: літературна казка.

Обладнання: декорації до казки, музичне оформлення.

Міжпредметні зв'язки: музика, образотворче мистецтво.

ХІД УРОКУ

На те з нас кожен і людина,
Щоб у житті правдиво йшов,
Щоб зігрівала триєдина
Надія, Віра і Любов.

Д. Білоус

I. Перевірка домашнього завдання.

- Чим відрізняються прислів'я від приказок?
Наведіть приклади.
- Гра «Імена у прислів'ях і приказках».

Клас ділиться на групи по 4-6 учнів, кожна група отримує листочок із прислів'ями та приказками. За 3 хвилини вони мають доповнити 10 прислів'їв і приказок пропущеними іменами.

Нашій ... гарно і в хустині (*Горпині*). Без ... вода не освятиться (*Гриця*). Наша ... на все здалася (*Парася*). Наш ... не туди прилип (*Пилип*). Хапай, ..., поки тепле (*Петре*). Не для ... паляниця, не для пса ковбаса

(Гриця). Казала ..., як удасться (Настя). У всякої ... свої одговорки (Федорки). Кожен ... має свій лас (Івась). Розказав ... рябої кобили сон (Мирон).

II. Повідомлення теми й мети уроку.

- Слова Дмитра Білоуса звернені до нас. Адже кожен з нас - людина, йти в житті повинен правдиво, тоді матиму Надію, Віру і Любов. - Чому ці слова записані з великої букви? Чи допомогла вам Надія, коли

готувалися до казки? А Віра? Любов? Отже, до праці.

Учні вивчають напам'ять епіграф.

III. Словникова робота.

Багно - болотисте місце, трясовина, болото.

Льох - спеціально обладнана яма із східцями; погріб.

Гилка - давня народна гра в м'яч.

Гопак - український народний танець (швидкий).

Кигичуть - видають звук «киги», що означає крик чайки.

Мацапура - неохайна або незграбна людина.

Склен - закрите підземне приміщення, здебільшого місце для поховань.

IV. Інсценізація казки.

Учні заздалегідь підготували декорації.

Дійові особи:

автор
Лесик
Толя
два Володі
Бородань
Великий Невмивака
гвардія мацапур
свині
квіти

Глід
Шипшина
Терен

Учні підготували костюми, які відповідають образам персонажів; на дошці всі картинки перевернуто.

Ведучий. Шановні гості!

Сьогодні на нашій
сцені ви побачите
казку Василя
Симоненка
«Подорож у країну
Навпаки». Ролі
виконують учні
нашого класу.

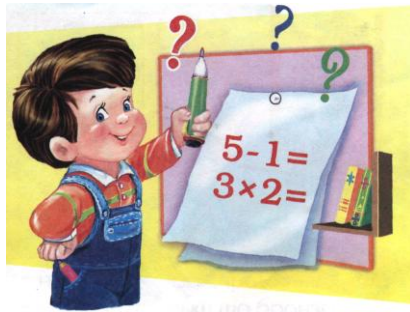
(Інсценізація)

V. Оцінка залу: оплески.

Учні визначають найкращого актора.

VI. Домашнє завдання.

Написати казку про хлопчика, який не виконував домашні завдання, оформити її у вигляді саморобної книжки. Стати письменником, редактором, художником, навчитися представляти свою книгу.

Тема: *В. Шевчук «Панна квітів».*

Мета: вчити відтворювати в уяві прочитане; розкривати духовний світ людини, бачити добро і зло, мудрість і недолугість, красу й потворність; виховувати співдуїтя до страждань, людського болю.

Обладнання: портрет письменника, карта України.

Міжпредметні зв'язки: етика, природознавство.

ХІД УРОКУ

Добрі справи похвальби не потребують.

В. Шевчук

I. Повідомлення теми й мсти уроку.

- Діти, ви любите казки? Чи хотіли б сьогодні поринути у світ казки, мудрості, любові, боротьби добра і зла? Таку можливість надає нам Валерій Шевчук.

II. Розповідь про письменника.

Народився В. Шевчук 20 серпня 1939 р. в родині шевця в м. Житомирі. Жила сім'я бідно, тільки з батькового шевства. З особливою повагою згадує письменник свою матір - жінку розумну, вольову, гонорову, добру господиню, яка дбала, щоб сини були освіченими.

Інтерес до літературної творчості виник спершу в старшого брата, Анатолія, а сам Валерій наважився

писати аж в десятому класі. Після закінчення середньої школи за порадою брата вступив до технічного училища.

Цілеспрямовано вивчав українську літературу. Влітку 1958 р. став студентом історико-філологічного факультету Київського державного університету, витримавши конкурс із дванадцяти осіб на місце.

Новий етап у своєму житті почав з університетської бібліотеки. Багато читав. У 1962 р. твори Валерія Шевчука були опубліковані в журналі «Вітчизна», а в «Літературній газеті» вміщено окрему сторінку його прози.

Після закінчення університету працював власним кореспондентом газети «Молода, гвардія» в м. Житомирі.

Після армії Валерій Шевчук влаштувався на роботу до Історичного музею, який розмістився в Києво-Печерській лаврі, але після арешту брата з роботи довелося піти.

Молодого письменника намагалися усунути з літературного процесу, але він писав. 1967 року з'явилися книжка «Серед тижня», повість «Гніздо», переклади повістей Шевченка; 1968 – оповідання «Панна сотниківна» (режисер Анатолій Степаненко на його основі зняв фільм «Повний місяць»). У 1969р. Валерій Шевчук переклав Літопис Самійла Величка (вийшов друком у 1991 р.).

У творчості Валерія Шевчука чітко окреслено три основні напрями: історична проза, яку сам автор називає історично-фантастичною, твори сучасної тематики та літературознавчі й історичні розвідки.

Твори В. Шевчука перекладено польською, словацькою, угорською, вірменською, грузинською, казахською, молдавською, російською, білоруською,

литовською, португальською, болгарською, німецькою мовами.

У своєму творчому доробку Шевчук має понад сімдесят книжок. «Бери вершину, матимеш середину» - девіз письменника.

III. Казка «Панна квітів».

1. Словникова робота.

Бовдур (лайл.) - нерозумна людина; дурень, недотепа.

Бридкий - який викликає огиду, огидний, потворний, відразливий.

Ганок - прибудова, присінок біля входу в будинок із майданчиком, на який ведуть східці; рундук, під'їзд, веранда (засклений ганок).

Пасок - ремінь.

Памороки забивати - притупляти розум, затуманювати свідомість.

Повітка - господарське приміщення для утримання свійських тварин або зберігання сільськогосподарського реманенту та різного майна; шспа, сарай.

Костур - груба палиця часто з загнутим верхнім кінцем; ціпок, ключка, клюка, ковінька.

2. Робота над текстом.

- Вирушаємо в країну, де добрі справи похвальби не потребують. Щоб мандрівка відбулася - ми повинні уявити і відчуті все, про що прочитали.

- Якою постає перед нами дівчинка? *(Зелене платтячко старе, зашите травою, на голові хустинка, як голуба квітка; носик - кирпатий; очі - величезні, зелені, ніби зірки; не мала власної хати; не знала*

тата й мами; мандрувала; мала химерну вдачу (стежила, як п'є мед бджола, слухала жука в коробці...); сльози лила чистіші від джерельної води й солоніші від усіх морів та океанів; мала, тендітна, цвіркуни сприймали за сестру, а жайворонкам нагадувала квітку).

- Як сприймали люди Зеленоочку? *(Спочатку жаліли, а згодом кричали, лаяли, били.)*
- Що ж відбувалося з очима? *(Ставали випиті, стомлені.)*
- До якої межі доходила героїня? *(Закінчувалося світло й починалася темінь.)*
- Як долала темінь? *(Розплющені очі набиралися росою, і йшла вона до світанку.)*
- Коли дівчинка прокинулася, що вона побачила? *(Вузьку стежку.)*
- До кого привела стежка? *(До діда.)*

- У якій оселі жив сивий дід? (Хата не велика й не мала, стіни білі й не темні, вікна з круглих шибок, дах з очерету, двері низькі, давно не фарбовані, ганок із двох сходинок.)

- При зустрічі з дідом Зеленоочка глянула величезними, зеленими, променистими очима. Що ж сказав дід? («Яке воно славне...»)

- Чому дід погладив по голові дівчинку? *(Дідова душа щось відчула, бо очі дівчини були наповнені любов'ю.)*
- Як розуміє наша героїня слово «сирота»? *(«Сир-ота, начебто справді я - сир»).*
- Що вміла робити дівчинка?
- Чи правду вона говорила дідові? *(Так. Любить задивлятися на небо,*

балакати з жучками, цвіркунами, птахами, любить дивитися на квіти.)

- Чому стривожився дід, коли почув, що дівчинка любить дивитися на квіти? *(Боявся, щоб не дізналася про його «добрі» справи.)*
- Які квіти найбільше були до вподоби старому? *(Тюльпани.)*
- Як називає себе дід? *(Квітковий батько.)*
- Кому він співчуває? *(Бідним, знедоленим, сиротам і покинутим, сумним і згорьованим.)*
- Який вогник палахкотів в очах у діда? *(Вогник kota, який полює на птаха чи мишу.)*
- Яка прислуга була в Кріноса? *(Дим, Пасок.)* Як вихваляли вони господаря? *(Славний, добрий, розумний, мудрий, хоче щастя бідним людям.)*

- Як звали двох мурашок? *(Вунько, Мунько.)* Які вони робили «подвиги»? *(Кусали; були боягузами й хвальками.)*
- Які мудрі слова сказала дівчинка Димку? *(При розмові з Димком Зеленоочка сказала, що хвалять тоді, коли хочуть приховати зло. Добрі справи похвали не потребують.)*
- З якою думкою живе Дим? *(Чи треба вихваляти добрих людей, чи їх похвалить діло.)*
- Які почуття мав Димко до дівчинки? *(Став на коліна й поцілував кінчик зеленої сукенки.)*
- А ким бачить дівчинка Вужа й Димка? *(Друзями.)*

- Що непокоїть Зеленоочку? (Тюльпанове поле - перетворені у квіти люди.)

- Хто дає відповідь? (Крінос.)

- Що співає жайвір? (Щоб пізнати горе чи щастя тюльпанів, треба самому стати тюльпаном, а коли ним станеш, то ніколи не зможеш допомогти.)

- У кого просить сили й розуму дівчинка? (У природи: хмари, дерева, трави.)

- Що діється? (Перетворення.)

- Що зробила мала й ніжна долонька дівчинки? (Торкнулася голови вужа, й жало відпало.)

- Що говорила грушка? («Панна Квітів прийшла».)

- Що відбувається, коли героїня вдруге просить допомогти? (Хмари сходяться, зіштовхуються, спалахує величезний круглий вогонь.)

- Яке відбулося перетворення? (Крінос - величезний камінь, вуж - на пасок з мідною пряжкою, вітка - на дівчину.)

- Чому казка має таку назву?

3. Групування персонажів за моральними категоріями «добро» та «зло».

<i>Добро</i>	<i>Зло</i>
Дівчинка Зеленоочка	Дід Крінос
Сон	Вуж
Жучок	Димко
хмари	мурахи (Вунько, Мунько)
дерева	
квіти	
трави	
жайворонки	
цвіркуни	
небо	
дика груша	

Висновки: потрібно багато праці, терпіння, любові,
щоб зникло зло.

IV. Закріплення вивченого.

Літературний диктант.

1. Ім'я дівчини з казки «Панна квітів». (*Зеленоочка.*)
2. Якого кольору Зеленоочка мала сукенку?
(*Зеленого.*)
3. Чи мала дівчинка власну хату? (*Ні.*)
4. З чого був дах дідової хатини? (*З очерету.*)
5. Скільки сходинок мав ганок?
(*Дві.*)
6. Де мала спати дівчинка? (*У повітці.*)
7. «Напівпрозорий, тонкий, худий чоловічок». Хто це? (*Димко.*)
8. Як звали мурашок? (*Вунько, Мунько.*)
9. Хто носитья з думкою й голова не болить? (*Дим.*)
10. Чиї слова: «Навіщо людям топтати землю, коли вони бідні й нещасні, хай краще квітами стануть»? (*Кріноса.*)
11. Навіщо Кріносу дрова? (*Варити зілля.*)
12. Що розбудило людей? (*Хмари дали дощ, а сонце - спеку.*)
13. У що перетворився дід? (*У каменяку.*)
14. Якої пори року відбувається дія в казці? (*Навесні.*)
15. Про що розкажуть Вунько й Мунько мурахам?
(*Про свої великі подвиги.*)

V. Підсумки уроку, оцінювання результатів роботи учнів.

- Що найбільше запам'яталося вам з казки?
- Чи переживали ви за Зеленоочку?

- Чим запам'ятався Димок?
- Про кого з героїв хотіли б написати казку?

VI. Домашнє завдання.

Написати казку про одного з героїв твору В. Шевчука «Панна квітів».

